

SECTION 2. LITERATURE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-4>

POST-APOCALYPTIC MOTIFS IN CORMAC MCCARTHY'S PROSE: A LITERARY EXPLORATION OF THE NOVEL "THE ROAD"

ПОСТАПОКАЛІПТИЧНІ МОТИВИ У ПРОЗІ КОРМАКА МАККАРТІ: ЛІТЕРАТУРНА РОЗВІДКА РОМАНУ «ДОРОГА»

Bezhan O. A.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Foreign Literature
Odesa I. I. Mechnikov
National University
Odesa, Ukraine*

Бежан О. А.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри зарубіжної
літератури
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

На сьогоднішній день проза, фільми, спектаклі, комп'ютерні ігри присвячені постапокаліптичній темі, займають широкий пласт світової культури та літератури. Особливий інтерес до проблеми катастрофи це наслідок Першої та Другої світових воєн, війни у В'єтнамі, атомне бомбардування Хіросіми і Нагасакі, щодо проблем сучасності, то це такі як екологічна та економічна кризи які вражають світ. Головною ж подією сучасності, що остаточно зневірила американців та ідеали ліберальної демократії, став терористичний акт в Америці 11 вересня 2001 року, вибух Веж Близнюків, що визначило параметри досвіду світу, в якому катастрофічність стала і метафорою і суттю нового способу життя. Така подія не могла не відобразитися на національній культурі та літературі, постапокаліптична тема стала найбільш песимістичною та похмурою, ніж усі попередні в літературі сучасного світу.

Отже, постапокаліптичним прийнято вважати твір у жанрі наукової фантастики на тему кінця світу, що вже стався, його наслідків і шляхи виживання в подібній ситуації. Сюжет такого твору зосереджується навколо пригод та перешкод, які зустрічаються на шляху його героїв, що продовжують існувати в постапокаліптичному світі, ключовим мотивом є пошук якогось «Святого Грааля» – місця чи об'єкта, яке стане рятівним

не лише для героїв, але і врятує цілу спільноту, або ж навіть всю цивілізацію, що знаходиться на межі загибелі. Стосовно цього дослідниця Лора Купер у статті присвяченій роману К. Маккарті «Роман К. Маккарті «Дорога» як апокаліптичне оповідання про Святий Грааль» пише: «... причина (катастрофи) майже завжди неминуче криється в зіпсованості людської природи ... Грааль символізує щось, здатне врятувати світ, що вкрай потребує духовного або морального оновлення, необхідності порятунку [3; 220]». В літературній та культурній площині, даний сюжет вперше з'являється в науково-фантастичному романі М. Шеллі «Остання людина» 1826 року, в американській прозі можна також відзначити роман Дж. Лондона «Червона чума» (1912), Дж. Стюарта «Земля прибуде навіки» (1949) і Р. Метісона «Я – легенда» (1954), С. Кінга «Темна Башта» (1982), П. Остера – «У країні останніх речей» (1987), Дж. Апдайка – «До кінця часу» (1997), ну і звичайно письменника чиє, постапокаліптичне бачення частіше фокусується на чоловічій аудиторії читачів, Кормака Маккарті, класика літератури та улюбленця американського кінематографу.

Кормак Маккарті – американський прозаїк та драматург, сучасний класик літератури, лауреат Пулітцерівської премії 2007 року. Маккарті – повна загадка для публічного світу, не дає інтерв'ю пресі і не бере участі в рекламі, письменник стверджує, що: «Те, що я хотів сказати, вже міститься в моїх книгах [3]». Маккарті визнає дику природу, більшу частину дорослого життя він провів поза зоною комфорту, але разом з тим начитаний та освідчений, він не вчився на журналіста і не писав статті, не проводив публічних читань, не писав рецензій до книг, жодна з його книг не продалась тиражем більше 5000 примірників. К. Маккарті письменник з відмовною репутацією, його часто порівнюють з Дж. Джойсом і В. Фолкнером. Ще в 1981 році видатний літературний авторитет Сол Беллоу, присудив К. Маккарті стипендію Макартурів, за геніальність «за обеззброююче використання мови, його цілющі і згубні фрази [3]». Сам автор підкреслює, що йому до душі говорити про гримучих змій, молекулярні комп'ютери, музику кантрі, тільки не про себе або свої книги: «З усіх тем, що цікавлять мене, дуже важко знайти те, що мене б не цікавило. Письменство в самому, самому низу цього списку [3]». З 1965 по 2006 роки автором було написано та видано 11 романів, хоча широке визнання отримує після публікації свого п'ятого роману «Кривавий меридіан, або Західний багрянecь на Заході» («Blood Meridian Or The Evening Redness in the West», 1985), який був внесений до списку «100 кращих книг англійською мовою, виданих в період з 1923 по 2005 рік» за версією журналу Time. Наступні, знакові романи письменника називають романами «Помежової трилогії» («The Border Trilogy»), за які К. Маккарті отримав Національну книжкову премію і

Національну книжкову премію критиків. Головні моменти, на яких сходиться більшість критиків – це те, що аналізуючи творчість письменника варто не забувати про неабиякий вплив південного міфу, регіоналізму та прози В. Фолкнера на романістику Маккарті [3] 2005 року виходить роман «Старим тут не місце» («No Country for Old Man», 2005), який був успішно екранізований братами Коенами та отримав 4 премії кіноакадемії Оскар.

2010 року видання The Times ставить роман «Дорога» («The Road», 2006) на перше місце у списку «100 кращих художніх і науково-популярних книг за останніх 10 років», приніс автору в 2007 році Пулітцерівську премію і був екранізований в 2009 році, а критики та журналісти все частіше згадують його, як кандидата на Нобелівську премію з літератури. Сам письменник, в своїх поодиноких інтерв'ю зізнається, що присвятив цей роман своєму синові, що саме поява в його житті дитини підштовхнула його до написання твору. У романі зображений світ після катастрофи, світ постапокаліпсис, в якому головні герої – батько з сином, прямують до порятунку, на південь, невідома катастрофа, зруйнувала міста та стала причиною загибелі мільйонів людей, тваринного і рослинного світу, в повітрі літає попел, а дні та ночі темні та моторошні. Батько з маленьким сином, йдуть на південь, щоб дістатися океану, називають себе «хорошими хлопцями», які не втратили моральних орієнтирів серед жорстокості та аморальності світу після катастрофи, вони і є цією надією на відродження людства. Але подорож ця немає жодного сенсу, оскільки океан фактично «мертвий», світ – мертвий хаос, у ньому немає Бога, а цивілізація це гори сміття й попелу, на Землі панують людожери, банди і вбивці.

У своїй статті А. І. Лімборська стверджує, що «від самого початку подорожі автор занурює читача у неоготичну атмосферу, що викликає почуття стривоженості та страху [1]». У світі героїв немає визначень минулого часу, лише «тепер та зараз», при собі батько має револьвер із двома набоями – для себе і для сина, щоб мати можливість застрелитися, аби уникнути гіршої смерті. Посилює песимістичні настрої і те, що батько невиліковно хворий, а мати хлопчика покінчила життя самогубством через безвихідь. У романі змальовується картина світу, що гине, усе в ньому рухається до анігіляції, тут немає дихотомічної структурованості й синергетичних закономірностей. Доказом цього є ті жахіття, які герої бачать і кого зустрівають на своєму шляху, це істоти, що вже не мають жодної людської подоби, вони зберегли лише фізичну свою подобу, але втратили здоровий глузд, здатність до емпатії та співчуття, ними керують лише первісні природні, жорстокі інстинкти, всі загальнолюдські моральні принципи та етичні норми та цінності, навкруги залишилися тіла, які нагадували про те, що у світі панує хаос,

ненависть, вбивства, канібалізм. Критик А. І. Лімборська пише, що: «Маккарті спробував відродити у творі щось на взірць звичного для традиції «класичної» європейської літератури жанр роману «дороги», але водночас це і не роман «дороги», оскільки подорож батька і сина насправді позбавлена будь-якого сенсу [1]». Саме в дорозі хлопець розуміє сутність понять «добро» і «зло». Батько у діалозі з сином постійно зазначає, що ті інші погані, а вони хороші. Так, на думку критика О. Нагачевської, «визначається сутність, підґрунтя нової ери людства: бути хорошою людиною означає не вбивати, не їсти інших людей, не знущатися, не грабувати [2]».

«Оригінальність та позитивізм цієї книги», на думку Вільяма Кенедді, попри її кричущий трагізм, «це любов між батьком і сином, що виражається в їхніх розмовах, і пафос їхньої історії зробить цей роман популярним і можливо найбільш успішним з-поміж усіх, що були видані автором [4]». Батько та син прямують до океану, зима змушує їх страждати ще дужче, батько поранений і помирає, а його маленький син сидить поруч із його тілом, тримаючи тата за руку. У кінці роману, автор все ж залишає читачеві надію, надію на позитивне завершення подорожі для хлопчика, віднайдення родинного початку, на відродження людства, добра, нового життя.

Література:

1. Лімборська А. І. Постапокаліптичне майбутнє і доля цивілізації в контексті нової готики: роман «Дорога» Кормака Маккарті // Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки», 2018. № 1 (15). <http://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2018/1/15.pdf>
2. Нагачевська О. Постапокаліптичний роман США на межі ХХ–ХХІ ст. // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах, 2013. № 27. С. 300–305. <https://D:/Downloads/7936-19824-1-PB.pdf>
3. Cooper L. Cormac McCarthy's The Road as Apocalyptic Grail Narrative // Studies in the Novel. Baltimore, 2011. Vol. 43. No.2. 220 p.
4. Kennedy W. Left Behind // The New York Times. <https://www.nytimes.com/2006/10/08/books/review/Kennedy.t.html>
5. MacCarthy, C. The Road. New-York, Picador Publ., 2015. <https://d-pdf.com/book/3812/read>